

ՆԱՆՈՒՆ ՆԱՅԱՍՏԱԿՆԻ ՆԱՆՐԱԳԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՆԱՅԱՍՏԱԿՆԻ ՆԱՆՐԱԳԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՆՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ Ը

ՆՏ ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱԿՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՆԻՄԱՆ ՎՐԱ «ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՆՏ ՕՐԵՆՔԻ 5-ՐԴ ՆՈԴՎԱԾԻ, 15-ՐԴ ՆՈԴՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ ԵՎ «ԲԱՐՉՐԱԳՈՒՅՆ ԵՎ ՆԵՏԲՈՒՆԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՆՏ ՕՐԵՆՔԻ 6-ՐԴ ՆՈԴՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ 2-ՐԴ ԿԵՏԻ, 14-ՐԴ ՆՈԴՎԱԾԻ 5-ՐԴ ՄԱՍԻ ԵՎ ՆԱՅԱՍՏԱԿՆԻ ՆԱՆՐԱԳԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ 2012 ԹՎԱԿԱՆԻ ԱՊՐԻԼԻ 26-Ի ԹԻՎ 597-Ն ՈՐՈՇՄԱՆ՝ ՆԱՅԱՍՏԱԿՆԻ ՆԱՆՐԱԳԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՆՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՆԱՄԱՊԱՏԱՍ-ԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԲՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ

Քաղ. Երևան

24 հունվարի 2014թ.

Նայասարանի Նանրապետության սահմանադրական դափարանը՝ կազմով. Գ. Նարոյությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի (գեկուցող), Մ. Թոփուզյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Նովհաննիսյանի, Ն. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝

դիմողի՝ ՆՏ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի իրավական վերլուծության վարչության պետ Ա. Վարդեանյանի, նույն վարչության աշխատակիցներ Ս. Յուզբաշյանի եւ Ա. Մարգարյանի,

գործով որպես պարասխանող կողմ ներգրավված՝ ՆՏ կառավարության պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՆՏ կրթության եւ գիտության նախարար Ա. Աշոտյանի, ՆՏ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՆՏ Ազգային ժողովի աշխատակազմի փորձաքննության վարչության խորհրդարու Ս. Թեւանյանի,

համաձայն Նայասարանի Նանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետի, «Սահմանադրական դափարանի մասին» ՆՏ օրենքի 25, 38 եւ 68-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում բանավոր ընթացակարգով քննեց «ՆՆ մարդու իրավունքների պաշտպանի դիմումի հիման վրա՝ «Կրթության մասին» ՆՆ օրենքի 5-րդ հոդվածի, 15-րդ հոդվածի 1-ին մասի եւ «Բարձրագույն եւ հեղուկահական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՆ օրենքի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի, 14-րդ հոդվածի 5-րդ մասի եւ Նայաստանի Նանրապետության կառավարության 2012 թվականի ապրիլի 26-ի թիվ 597-Ն որոշման՝ Նայաստանի Նանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» միավորված գործը:

Գործի քննության առիթը ՆՆ մարդու իրավունքների պաշտպանի՝ 18.05.2013թ. եւ 25.10.2013թ. ՆՆ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումներն են:

Սահմանադրական դատարանի 05.11.2013թ. ՄԴԱՌ-87 աշխատակարգային որոշմամբ որոշվել է սահմանադրական դատարանի կողմից քննության ընդունված՝ «ՆՆ մարդու իրավունքների պաշտպանի դիմումի հիման վրա՝ Նայաստանի Նանրապետության կառավարության 2012 թվականի ապրիլի 26-ի թիվ 597-Ն որոշման՝ ՆՆ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը եւ «ՆՆ մարդու իրավունքների պաշտպանի դիմումի հիման վրա՝ «Կրթության մասին» ՆՆ օրենքի 5-րդ հոդվածի, 15-րդ հոդվածի 1-ին մասի եւ «Բարձրագույն եւ հեղուկահական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՆ օրենքի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի, 14-րդ հոդվածի 5-րդ մասի՝ ՆՆ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը միավորել եւ քննել դատարանի նույն նիստում՝ բանավոր ընթացակարգով, որպես պատասխանող կողմ դատավարությանը նաեւ ներգրավելով «Կրթության մասին» եւ «Բարձրագույն եւ հեղուկահական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՆ օրենքներն ընդունած մարմինին՝ ՆՆ Ազգային ժողովին:

Լսելով սույն գործով զեկուցողի հաղորդումը, դիմող եւ պատասխանող կողմերի բացատրությունները, հեղադրելով «Կրթության մասին» եւ «Բարձրագույն եւ հեղուկահական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՆ օրենքները, ՆՆ կառավարության 2012 թվականի ապրիլի 26-ի թիվ 597-Ն որոշումը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Նայաստանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը

Պ Ա Ր Զ Ե Ց .

1. «Կրթության մասին» ՆՆ օրենքն ընդունվել է ՆՆ Ազգային ժողովի կողմից 1999 թվականի ապրիլի 14-ին, Նայաստանի Նանրապետության Նախագահի կողմից

ստորագրվել՝ 1999 թվականի մայիսի 8-ին եւ ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի մայիսի 14-ին:

«Բարձրագույն եւ հեղինակական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՏ օրենքն ընդունվել է ՆՏ Ազգային ժողովի կողմից 2004 թվականի դեկտեմբերի 14-ին, Նայասրանի Նանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 2005 թվականի հունվարի 18-ին եւ ուժի մեջ է մտել 2005 թվականի մարտի 2-ին:

«Նայասրանի Նանրապետության պետական եւ ոչ պետական բարձրագույն ուսումնական հաստատություններ ընդունելության (ըստ բակալավրի կրթական ծրագրի) կարգը հաստատելու եւ Նայասրանի Նանրապետության կառավարության 2011 թվականի ապրիլի 28-ի N 686-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» թիվ 597-Ն որոշումը ՆՏ կառավարության կողմից ընդունվել է 2012 թվականի ապրիլի 26-ին, ՆՏ վարչապետի կողմից ստորագրվել՝ 2012 թվականի մայիսի 16-ին եւ ուժի մեջ է մտել 2012 թվականի մայիսի 24-ին:

«Կրթության մասին» ՆՏ օրենքի՝ «Կրթության բնագավառում պետական քաղաքականության սկզբունքները» վերաբառությամբ 5-րդ հոդվածը սահմանում է. «Կրթության բնագավառում պետական քաղաքականության սկզբունքներն են՝

1) կրթության մարդասիրական բնույթը, համամարդկային արժեքների, մարդու կյանքի ու առողջության, անհատի ազատ եւ համակողմանի զարգացման առաջնայնությունը, քաղաքացիական գիտակցության, ազգային արժանապարկության, հայրենասիրության, օրինականության եւ բնապահպանական աշխարհայացքի դաստիարակությունը.

2) կրթության մարտնչությունը, շարունակականությունը, հաջորդականությունը եւ համապատասխանությունը սովորողների զարգացման մակարդակին, առանձնահատկություններին ու պարզապարզության ասպիճանին՝ պետական պարտադիր նվազագույնի ապահովմամբ.

3) կրթության բնագավառում ժողովրդավարության սկզբունքների ապահովումը.

4) միջազգային կրթական համակարգում ինտեգրացումը.

5) սիյուռքում հայապահպան կրթական գործունեությանն աջակցելը.

6) ուսումնական հաստատություններում կրթության աշխարհիկ բնույթը.

7) ուսումնական հաստատությունների ողջամիտ ինքնավարությունը.

8) պետական եւ ոչ պետական ուսումնական հաստատություններում քաղաքացիների կրթություն սրանալու հնարավորությունների երաշխավորումը.

9) ուսումնական հասարակությունների ու դրանց կողմից փրվող ավարական փաստաթղթերի իրավահավասար կարգավիճակի ապահովումը»:

Նույն օրենքի՝ «Ուսումնական հասարակության ընդունելությանը ներկայացվող ընդհանուր պահանջները» վերաբառնալից 15-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է. «Մույն օրենքին համապատասխան՝ նախադպրոցական, հանրակրթական, նախնական մասնագիտական (արհեստագործական), միջին մասնագիտական ուսումնական հասարակություններում սովորողների ընդունելության պահանջները սահմանում է հիմնադիրը՝ հաշվի առնելով ուսումնական հասարակության առանձնահատկությունները, իսկ պետական եւ ոչ պետական բարձրագույն ուսումնական հասարակություններում՝ Նայասրանի Նանրապետության կառավարությունը»:

«Բարձրագույն եւ հեփբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՏ օրենքի՝ «Բարձրագույն ուսումնական հասարակությունների ինքնավարությունը, իրավասությունը եւ ակադեմիական ազատությունները» վերաբառնալից 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետը սահմանում է. «Բարձրագույն ուսումնական հասարակությունը՝ ... ինքնուրույն է ուսումնական գործընթացի կազմակերպման, կրթական փոխնուրույնների եւ սովորողների ընթացիկ արեստավորման ձեւերի, կարգի եւ պարբերականության ընտրության հարցերում»:

Նույն օրենքի՝ «Ընդունելությունը բարձրագույն եւ հեփբուհական մասնագիտական կրթություն իրականացնող կազմակերպություններում» վերաբառնալից 14-րդ հոդվածի 5-րդ մասը սահմանում է. «Պետական եւ ոչ պետական բարձրագույն ուսումնական հասարակությունների ընդունելության կարգը, ըստ բակալավրի կրթական ծրագրի, սահմանում է Նայասրանի Նանրապետության կառավարությունը»:

ՆՏ կառավարության վիճարկվող որոշումը սահմանում է հետեւյալը.

«Բարձրագույն եւ հեփբուհական մասնագիտական կրթության մասին» Նայասրանի Նանրապետության օրենքի 14-րդ հոդվածի 5-րդ մասին եւ «Կրթության մասին» Նայասրանի Նանրապետության օրենքի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասին համապատասխան՝ Նայասրանի Նանրապետության կառավարությունը որոշում է.

1. Նաստարել պետական եւ ոչ պետական բարձրագույն ուսումնական հասարակությունների ընդունելության (ըստ բակալավրի կրթական ծրագրի) կարգը՝ համաձայն հավելվածի:

2. Ուժը կորցրած ճանաչել Նայասրանի Նանրապետության կառավարության 2011 թվականի ապրիլի 28-ի «Պետական եւ ոչ պետական բարձրագույն ուսումնական

հասարակությունների ընդունելության (ըստ բակալավրի կրթական ծրագրի) կարգը հասարակելու եւ Նայասրանի Նանրապետության կառավարության 2010 թվականի մարտի 11-ի N 238-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» N 686-Ն որոշումը:

3. Սույն որոշումն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակմանը հաջորդող օրվանից»:

ՆՏ կառավարության վիճարկվող որոշման հավելվածով սահմանվում է ՆՏ պետական եւ ոչ պետական բարձրագույն ուսումնական հասարակություններ ընդունելության (ըստ բակալավրի կրթական ծրագրի) կարգը՝ հետևյալ գլուխներով. I. Ընդհանուր դրույթներ, II. Միասնական, կենտրոնացված քննությունների հայրագրումը, III. Ընդունելության դիմում-հայտերի եւ փաստաթղթերի ընդունումը, IV. Մասնագիտությունների հայրագրումը, V. Ընդունելության դիմում-հայտերն ուղղելը եւ փաստաթղթերը հետ վերցնելը, VI. Ընդունելության դիմում-հայտերի հասարակագրումը, VII. Կենտրոնացված եւ ներբուհական քննության՝ կորցրած քննական թերթիկի վերականգնումը, VIII. Միասնական քննությունների կազմակերպումը, անցկացումը եւ բողոքարկումը, IX. Կենտրոնացված ընդունելության քննությունների (բանավոր եւ գրավոր) կազմակերպումը, անցկացումը եւ բողոքարկումը, X. Ներբուհական ընդունելության քննությունների կազմակերպումը, անցկացումը եւ գնահատականի բողոքարկումը, XI. Ներբուհական եւ կենտրոնացված քննությանը չներկայացած դիմորդների՝ լրացուցիչ քննությունների կազմակերպումը, XII. Բուհերի ընդունելության մրցույթի անցկացումը, XIII. Ընդունելության քննությունների հանրապետական ընդունող հանձնաժողովը:

Սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում արձանագրել, որ թեպետ դիմողը վիճարկել է «Կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 5-րդ հոդվածն ամբողջությամբ, այդուհանդերձ, նրա հիմնավորումները վերաբերում են բացառապես նշված հոդվածի 7-րդ կետի դրույթին: Բացի դրանից, ՆՏ կառավարության վերը նշված որոշման առնչությամբ դիմողն ըստ էության վիճարկում է միայն նշված որոշման հավելվածով սահմանված կարգի 6-րդ կետի սահմանադրականությունը: Նամաձայն նշված կետի՝ «Ընդունելության քննությունները միասնական, կենտրոնացված եւ ներբուհական քննություններն են: Ընդունելության քննությունները կազմակերպում եւ անցկացնում է «Գնահատման եւ թեստավորման կենտրոն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունը (այսուհետ՝ գնահատման եւ թեստավորման կենտրոն)»:

2. Վիճարկվող օրենքների առնչությամբ դիմողի դիրքորոշումները հանգում են հետևյալին. «Կրթության մասին» եւ «Բարձրագույն եւ հեթրուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՏ օրենքներով սահմանվում են բուհերի ինքնավարության սկզբունքները, սակայն դրանք ձեւակերպված չեն բավարար հստակությամբ եւ պարզ չեն դրանց սահմանները: ՆՏ Սահմանադրության 39-րդ հոդվածն ինքնին երաշխավորում է ուսումնական հաստատությունների ինքնավարությունը, եւ սահմանադիրն այդ հաստատությունների ինքնավարության սկզբունքների սահմանումը թողել է օրենսդրի հայեցողությանը: Նման նորմ նախատեսելը նաեւ բացառում է հետագայում այնպիսի իրավիճակ, որտեղ բուհերը կարող են գրկվել ինքնավարության սկզբունքներից:

Վկայակոչելով «Կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 5-րդ հոդվածի 7-րդ կետով որպես սկզբունք ամրագրված՝ ուսումնական հաստատությունների ողջամիտ ինքնավարությունը, դիմողն արձանագրում է, որ «ողջամտություն» եզրույթով օրենսդիրը չի խախտել սահմանադրական երաշխիքը, սակայն փաստում է, որ նշված հոդվածով օրենսդրական որեւէ սահման հստակ ամրագրված չէ, ուստի այն փարաբնույթ մեկնաբանությունների ռիսկ է պարունակում: Ներուարար, վկայակոչելով Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի՝ «Սանդի Թայման» ընդդեմ Միացյալ Թագավորության գործով 26.04.1979թ. վճիռը, ՆՏ սահմանադրական դատարանի ՍԴՈ-753 որոշումը, դիմողը գտնում է, որ այն առաջացնում է իրավական որոշակիության սկզբունքի հետ անհամապատասխանության խնդիր:

Ըստ դիմողի՝ իրավական որոշակիության խնդիր են առաջացնում նաեւ «Բարձրագույն եւ հեթրուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 6-րդ հոդվածի կարգավորումները: Դիմողը գտնում է, որ «Բարձրագույն եւ հեթրուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետում ամրագրված «ուսումնական գործընթացի կազմակերպում» հասկացությունը նույնպես անորոշ է եւ, առաջին հերթին, կարող է ենթադրել բուհի ինքնավարությունն ընդունելության, ուսուցման եւ ավարտական գործընթացների կազմակերպման բնագավառում: Ըստ դիմողի՝ ուսումնական գործընթացն սկսվում է ուսանողին ընդունելուց, ինչը բուհի ինքնուրույնությունը եւ անկախությունը երաշխավորող հիմնական ինստիտուտն է, եւ այն ընդունված է մի շարք երկրներում (Ֆինլանդիա, Չեխիա, Էստոնիա եւ այլն):

Ինչ վերաբերում է «Կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասի, «Բարձրագույն եւ հեթրուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՏ օրենքի

14-րդ հոդվածի 5-րդ մասի վիճարկվող դրույթներին, ապա, դիմողի կարծիքով, դրանց առնչությամբ խնդիր է առաջանում այնքանով, որքանով դրանք հնարավորություն են նախապեսել Սահմանադրությամբ ամրագրված երաշխիքը սահմանափակել կառավարության որոշմամբ: Նշված կարծիքը դիմողը հիմնավորում է՝ հղում կատարելով ՏՏ Սահմանադրության 83.5-րդ հոդվածի 2-րդ կետին, համաձայն որի՝ բացառապես ՏՏ օրենքներով են սահմանվում ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձանց իրավունքների եւ ազատությունների սահմանափակումները, նրանց պարտականությունները:

ՏՏ կառավարության վիճարկվող որոշման առնչությամբ դիմողը գտնում է, որ այն հակասում է ՏՏ Սահմանադրության 39-րդ, 83.5-րդ եւ 85-րդ հոդվածների պահանջներին:

Իր տեսակետը հիմնավորելու համար, հղում կատարելով ՏՏ Սահմանադրության 39-րդ հոդվածի 4-րդ եւ 5-րդ մասերին, որոնք, համապատասխանաբար, ամրագրում են, որ բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների ինքնավարության սկզբունքները որոշվում են օրենքով եւ ուսումնական հաստատությունների սրեղծման եւ գործունեության կարգը սահմանվում է օրենքով, դիմողն արձանագրում է, որ բուհերն իրենց ինքնավարությունն իրականացնում են ինքնակառավարման եւ կոլեգիալության սկզբունքների հիման վրա: Դիմողն արձանագրում է նաեւ, որ ըստ օրենսդրության՝ բուհերն ինքնուրույն են որոշելու ինչպես ուսումնական գործունեությանը, այնպես էլ ֆինանսատնտեսական գործունեությանը վերաբերող հարցերը եւ եզրահանգում, որ ՏՏ Սահմանադրության 83.5-րդ հոդվածի համապետքաբար որեւէ օրենքով նախապեսված չէ բուհի՝ որպես իրավաբանական անձի իրավունքների նման սահմանափակում, եւ որ կառավարության որոշումներն ընդունվում են ՏՏ Սահմանադրության, միջազգային պայմանագրերի կամ ՏՏ Նախագահի նորմատիվ ակտերի հիման վրա եւ դրանց կատարումն ապահովելու նպատակով:

Նդում կատարելով «Բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՏՏ օրենքի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետին, որը սահմանում է, որ «Բարձրագույն ուսումնական հաստատությունը՝ ... ինքնուրույն է ուսումնական գործընթացի կազմակերպման, կրթական տեխնոլոգիաների եւ սովորողների ընթացիկ արեստավորման ձեւերի, կարգի եւ պարբերականության ընտրության հարցերում», դիմողը գտնում է, որ դրանում օգտագործված՝ «ուսումնական գործընթացի կազմակերպում» հասկացությունը, առաջին հերթին, ենթադրում է բուհերի ինքնավարությունն ընդունելության, ուսուցման եւ ավարտական գործընթացների կազմակերպման բնագավառներում: Ըստ դիմողի՝ ուսումնական գործընթացն սկսվում է

ուսանողին ընդունելուց, ինչը բուհերի ինքնուրույնությունը եւ անկախությունը երաշխավորող հիմնական ինստիտուտն է, եւ այն ընդունված է մի շարք երկրներում: Ընդունելության կազմակերպումը՝ որպես բուհերի կարեւորագույն իրավասություններից մեկը, հստակ սահմանված է «Բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 6-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետում, որտեղ, մասնավորապես, նշվում է, որ «Բարձրագույն ուսումնական հաստատության իրավասությունն է՝ ... ըստ կրթական ծրագրերի՝ դիմորդների, ներառյալ՝ օտարերկրյա քաղաքացիների, քաղաքացիություն չունեցող անձանց ընդունելության, ուսումնական գործընթացի կազմակերպումը ...»:

Անդրադառնալով միջազգային փորձին եւ, մասնավորապես, հղում կատարելով Բերգենի հռչակագրին եւ «Բարձրագույն կրթության որակի ապահովման Եվրոպական ստանդարտների» (ENQA) զեկույցին (ENQA report on “Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area”, Third Edition, 2009, Helsinki, p.11.), նշելով, որ բուհերի ինքնավարության սկզբունքը Բոլոնիայի գործընթացի եւ կրթության բնագավառի միջազգային իրավական սկզբունքներից մեկն է, դիմողը վերոգրյալի հիման վրա գրնում է, որ ՆՏ կառավարության վիճարկվող որոշմամբ միայն «Գնահատման եւ թեստավորման կենտրոնի» համար նման լիազորություն նախատեսելը եւ գործնականում բուհերին ընդունելության քննությունների կազմակերպման իրավասությունից զրկելը կարող է առաջացնել Սահմանադրությամբ ամրագրված եւ միջազգային իրավունքում ընդունված՝ ինքնավարության սկզբունքից բխող՝ բուհերի ինքնակառավարման եւ կոլեգիալության սկզբունքների ոչ իրավաչափ սահմանափակման իրական ռիսկ:

3. Գործով որպես պարասխանող կողմ ներգրավված՝ ՆՏ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչը, սույն գործով վիճարկվող օրենքների դրույթների առնչությամբ առարկելով դիմողի փաստարկներին, գրնում է, որ դիմողը վիճարկում է «Կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 5-րդ հոդվածի 7-րդ կետում տեղ գրած «ողջամիտ» եզրույթի՝ ՆՏ Սահմանադրության հետ համապարասխանության հարցը՝ իրավական որոշակիության սկզբունքին հակասելու հիմնավորմամբ, որի կապակցությամբ պարասխանողն անհրաժեշտ է համարում անդրադառնալ նշված եզրույթի էությանը, դրա որոշակիության աստիճանին եւ ըստ այդմ՝ հարակից համապարասխան իրավակարգավորումների կանխատեսելի լինելու հնարավորությանը: Ըստ պարասխանողի՝ վերը հիշատակված «ողջամիտ» եզրույթը եւ «պարշաճ»,

«բարեխիղճ» եզրույթները լինելով գնահատողական հասկացություններ, որոշակիության իրենց աստիճանն են ստանում յուրաքանչյուր օրենքի կարգավորման համարեքստում: Այսինքն՝ եթե օրենքի ընդհանուր բովանդակությունից, այլ հոդվածներում փեղ գրած ձեռակերպումներից հնարավոր է որոշել, սահմանել եւ կանխատեսել նշված եզրույթներից յուրաքանչյուրի բովանդակային առանձնահատկությունը՝ փվյալ օրենքի իրավական կարգավորման փիրույթում գրնվող հասարակական հարաբերությունների առնչությամբ, ապա դրանց առկայությունն օրենքում ամենեւին հակասության մեջ չի մտնում իրավական օրենքի եւ իրավական պեքության հայեցակարգի հեք: Նման եզրույթների առկայությունը, ըսք պարասխանողի, ընդամենը հնարավորություն է փալիս օրենքի կամ եքեմն ենթաօրենսդրական ակքի միջոցով ապահովել առավել ճկուն իրավակարգավորումներ: Ակնհայք է, որ, ըսք դիմողի, դիմումաքուն ՏՏ կառավարության թիվ-597-Ն որոշման՝ ՏՏ Սահմանադրության հեք համապարասխանության հարցը բարձրացնելիս դքսեւորել է այնպիսի մոքեցում, որով կասկածի փակ անգամ չի դրվել ներկայումս վիճարկվող նորմերի եւ, մասնավորապես, «ողջամիք» եզրույթի ՏՏ Սահմանադրությունից բիսելու փասքը: Պարասխանողը գքնում է, որ վիճարկվող ակքում հիշարակված «ողջամիք» եզրույթի առկայությունը որեւէ խնդիր չի առաջացնում որոշակիության փեսանկյունից: Անդրադառնալով «Կրթության մասին» ՏՏ օրենքի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասին՝ պարասխանողն արքահայքում է այն դիրքորոշումը, համաձայն որի՝ վերջինս սահմանում է այն պեքական իրավասու մարմինը, որը կարող է սահմանել ընդունելությանը ներկայացվող պահանջները՝ պեքական եւ ոչ պեքական բարձրագույն ուսումնական հասքարությունների համար. դա ՏՏ կառավարությունն է: Այսինքն՝ փվյալ նորմի կարգավորման շրջանակը սովորողների ընդունելության կազմակերպման նպարակով որոշակի գորձառույթների վերապահումն է համապարասխան մարմնին: «Բարձրագույն եւ հեքբուհական մասնագիքական կրթության մասին» ՏՏ օրենքի համապարասխան հոդվածներն առավել մանքամասնում են բուհերում սովորողների ընդունելության հեք կապված հարաբերությունների իրավակարգավորումը: Այսպես, վերոնշյալ օրենքի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կեքն ամքագքում է բուհին վերապահված ինքնավարության շրջանակներն ուսումնական գորձընթացի կազմակերպման ոլորքում, իսկ 14-րդ հոդվածի 5-րդ մասը դարձյալ նշում է այն իրավասու մարմնին, որը պեք է սահմանի բուհերի ընդունելության կարգը: Ավելին՝ պարասխանողը գքնում է, որ բարձրացնելով «Բարձրագույն եւ հեքբուհական մասնագիքական կրթության մասին» ՏՏ օրենքի

6-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի՝ ՆՏ Սահմանադրության 39-րդ հոդվածի հետ համապատասխանության մասին հարցը, դիմողը չի ներկայացրել այնպիսի հիմնավորում, որը կվկայեր փոփոխվող նորմի եւ ՆՏ Սահմանադրության 39-րդ հոդվածով ամրագրված՝ բուհերի ինքնավարության սկզբունքի միջեւ ծագող հակասությունը: Ըստ դիմողի՝ բոլոր կատարված շեշտադրումները միավոր են «ուսումնական գործընթաց» հասկացության բացահայտմանը եւ դրանում ընդունելության քննությունների կազմակերպման փուլի ընդգրկվածության հարցի քննարկմանը: Բուհերում ընդունելության կարգի սահմանումը կամ սովորողների ընդունելությանը ներկայացվող պահանջների սահմանումը ՆՏ կառավարությանը վերապահելը որեւէ կերպ չի հանդիսանում բուհերի իրավունքների սահմանափակում, այն պարզապես ենթադրում է որոշակի գործառնությունների իրականացում ընթացակարգային հարցերի լուծման կամ համապատասխան չափորոշիչների որոշման միջոցով:

Գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՆՏ կառավարության պաշտոնական ներկայացուցիչը սույն գործով վիճարկվող որոշման մասով առարկելով դիմողի փաստարկներին՝ գրնում է, որ ՆՏ կառավարության վիճարկվող որոշումը համապատասխանում է ՆՏ Սահմանադրության 39-րդ, 83.5-րդ եւ 85-րդ հոդվածներին եւ միջազգային իրավունքի համապատասխան նորմերին:

Իր պնդակետը հիմնավորելու համար պատասխանողն արձանագրում է, որ ՆՏ կառավարության վիճարկվող որոշումն ընդունվել է ՆՏ կառավարության իրավասության փիրություն՝ հիմք ընդունելով «Բարձրագույն եւ հեթբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 14-րդ հոդվածի 5-րդ մասի եւ «Կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասի պահանջները, որոնցով ՆՏ կառավարությանն իրավասություն է վերապահված սահմանելու պետական բուհերի ընդունելության կարգը եւ պետական եւ ոչ պետական բուհերում ընդունելության պահանջները:

Անդրադառնալով դիմողի այն փաստարկին, համաձայն որի՝ «Բարձրագույն եւ հեթբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետում օգտագործված՝ «ուսումնական գործընթացի կազմակերպում» հասկացությունը, առաջին հերթին, ենթադրում է բուհերի ինքնավարությունն ընդունելության, ուսուցման եւ ավարտական գործընթացների կազմակերպման բնագավառներում, պատասխանողը, վկայակոչելով «Բարձրագույն եւ հեթբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 6-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետը, 21-րդ հոդվածի 1-ին մասի 7-րդ կետը, «Կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 14-րդ հոդվածի 1-ին

եւ 2-րդ մասերը, ՆՆ կառավարության վիճարկվող որոշմամբ հաստատված կարգի 1-ին, 6-րդ, 14-րդ կետերը, գտնում է, որ ընդունելությունն ուսումնական գործընթացի մաս չի կազմում եւ «ընդունելության կազմակերպում» եւ «ընդունելության քննությունների կազմակերպում» հասկացությունները տարբեր հասկացություններ են:

Վերոգրյալի հիման վրա պարասխանողը գտնում է, որ բուհերն ընդունելության քննությունների կազմակերպում չեն իրականացնում, բացառությամբ ՆՆ կառավարության վիճարկվող որոշմամբ հաստատված կարգի 14-րդ կետով սահմանված դեպքերի, որոնք վերաբերում են ներբուհական քննություններին:

Անդրադառնալով դիմողի մատնանշած միջազգային փորձին եւ արձանագրելով, որ ՆՆ օրենսդրությամբ լիարժեք բացահայտված չեն «բուհական ինքնավարություն» եւ «ակադեմիական ազատություն» հասկացությունների բովանդակությունները, եւ որ բուհական ինքնավարությունն այն սկզբունքներից է, որը տարբեր կերպ է ընկալվում, իսկ անգամ շատ հաճախ՝ հակասական՝ պայմանավորված տարբեր երկրներում կրթական ոլորտում եղած ավանդույթներով, ներկայացնելով ԵՄ շրջանակներում գործող ընդունելության քննությունների կազմակերպման 3 համակարգերը, որոնք ներառում են ընդունելության չափանիշների սահմանումը ոչ միայն բուհի կողմից կամ բուհի մասնակցությամբ, այլ նաեւ արտաքին մարմնի կողմից, պարասխանողը գտնում է, որ նշված 3 համակարգերն էլ ներկայումս դիտարկվում են բուհական ինքնավարության շրջանակներում՝ կախված փյալ պետության՝ համապարասխան ոլորտում իրականացվող քաղաքականության առանձնահատկություններից:

4. Սույն գործով վիճարկվող օրենքների դրույթների վերաբերյալ դիմումի ուսումնասիրությունից բխում է, որ ՆՆ Սահմանադրության 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետի պահանջի առկայության պայմաններում, սահմանադրական դատարանն դիմում է ներկայացվել «Կրթության մասին» ՆՆ օրենքի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասի եւ «Բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՆ օրենքի 14-րդ հոդվածի 5-րդ մասի դրույթների՝ ըստ էության ոչ այնքան ՆՆ Սահմանադրության 2-րդ գլխի դրույթներին, որքան ՆՆ Սահմանադրության 83.5-րդ հոդվածի 2-րդ կետի դրույթներին համապարասխանության հարցով, ինչը դուրս է գալիս դիմողի իրավասության շրջանակներից:

Առաջադրված հարցերի հիմնական մասն իր լուծումը կարող էր գտնել օրենքի միապետակ կիրառման սահմանադրական իրավասության շրջանակներում՝ ձեռավորելով նաև համարժեք իրավակիրառական պրակտիկա:

Միաժամանակ, հիմք ընդունելով «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՏՏ օրենքի 32-րդ հոդվածի 1-ին կետը՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ գործի վարույթը ենթակա է կարճման ՏՏ կառավարության՝ սույն գործով վիճարկվող թիվ 597-Ն որոշման մասով, այն պարճառաբանությամբ, որ այդ մասով դիմողն առաջադրում է սահմանադրական դատարանի իրավասությանը ոչ ենթակա հարց, այն է՝ ըստ էության առաջադրվում է ՏՏ կառավարության որոշման՝ ՏՏ օրենքներին համապատասխանության, օրինականության խնդիր: «Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին» ՏՏ օրենքի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կետի ուժով դիմողը կարող էր ՏՏ կառավարության՝ սույն գործով վիճարկվող թիվ 597-Ն որոշումն ամբողջովին կամ մասնակիորեն անվավեր ճանաչելու վերաբերյալ դատարան հայց ներկայացնել, ինչը, թերևս, կարող էր հանդիսանալ բուհերի իրավունքների հնարավոր պաշտպանության միջոց:

Այս կապակցությամբ սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում արձանագրել, որ Նայաստանի Նանրապետության վարչական դատարանի օրենսգրքի 191-րդ հոդվածը սահմանում է, որ. «Վարչական դատարանին ընդդատյա են պետական եւ քեղական ինքնակառավարման մարմինների ու դրանց պաշտոնատար անձանց նորմատիվ իրավական ակտերի վիճարկման վերաբերյալ հետեւյալ գործերը.

Նայաստանի Նանրապետության Նախագահի, Նայաստանի Նանրապետության կառավարության, Նայաստանի Նանրապետության վարչապետի նորմատիվ իրավական ակտերի, գերատեսչական նորմատիվ իրավական ակտերի, ինչպես նաև համայնքի ավագանու ու համայնքի ղեկավարի նորմատիվ իրավական ակտերի՝ դրանց համեմատ ավելի բարձր իրավաբանական ուժ ունեցող նորմատիվ իրավական ակտերին (բացի Սահմանադրությունից) համապատասխանությունը վիճարկելու վերաբերյալ գործերը»:

Նույն օրենսգրքի 192-րդ հոդվածի 3-րդ մասը սահմանում է, որ. «Սույն օրենսգրքի 191-րդ հոդվածով նախատեսված գործերով վարչական դատարան կարող է դիմել նաև Մարդու իրավունքների պաշտպանը ...»:

Ակնհայտ է, որ նման պարագայում սահմանադրական դատարանը պետք է առաջնորդվի ՏՏ Սահմանադրության 5-րդ հոդվածի պահանջով եւ հաշվի առնի, որ ՏՏ

կառավարության որոշման օրինականության հարցը վարչական արդարադատության շրջանակներում նախ պետք է դառնա համապատասխան իրավասու դատարանում վիճարկման առարկա:

5. Անդրադառնալով «Կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 5-րդ հոդվածի, «Բարձրագույն եւ հեպբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի դրույթներին, սույն գործով դիմումների, դրանցով վիճարկվող իրավական նորմերի, դիմումներին կից ներկայացված փաստաթղթերի ուսումնասիրության հիման վրա սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ դիմողը սահմանադրական դատարանի առջեւ ըստ էության բարձրացնում է այն հարցը, թե՛ ինչու՞ է ինքնավար բուհերի փոխարեն ընդունելության քննությունները կազմակերպում եւ անցկացնում «Գնահատման եւ թեստավորման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ը:

Դիմողի կողմից բարձրացված՝ վերը նշված հարցադրման կապակցությամբ սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում արձանագրել հետեւյալը. **նախ՝** ՆՏ Սահմանադրության 39-րդ հոդվածի 4-րդ մասը նախ եւ առաջ ուղղված է նույն հոդվածի 1-ին մասով ամրագրված՝ կրթության իրավունքի արդյունավետ եւ լիարժեք իրացմանը, **երկրորդ՝** ՆՏ Սահմանադրությունը որեւէ ձեւով չի կանխորոշել բուհերի ինքնավարության սահմանները եւ Սահմանադրության 39-րդ հոդվածի 4-րդ մասի ուժով դրա բովանդակության բացահայտումը եւ սահմանների ամրագրումը վերապահվել է օրենսդրի հայեցողությանը, **երրորդ՝** ցանկացած իրավական սկզբունք իր բովանդակությամբ փարբերվում է կոնկրետ կարգավորիչ նշանակություն ունեցող նորմերից եւ դրա բովանդակությունը բացահայտվում է վերջիններիս միջոցով, **չորրորդ՝** կարելի էր իրավունքի հասարակության զարգացման գործում կրթության իրավունքը եւ այն երաշխավորելով սահմանադրական մակարդակով՝ պետությունն ստանձնում է որակյալ կրթություն ապահովելու պարտականություն, ինչը նաեւ կանխորոշում է միաժամանակ եւ՝ պետության, եւ՝ բուհի կողմից կրթության բնագավառում գործունեություն ծավալելու հնարավորությունը եւ անհրաժեշտությունը, **հինգերորդ՝** որակյալ կրթություն ապահովելու՝ պետության պարտականությունից բխում է կրթական քաղաքականության իրականացումը՝ ներառյալ կրթության որակի նվազագույն շեմի ապահովումը, **վեցերորդ՝** «Կրթության մասին» ՆՏ օրենքի 5-րդ հոդվածն ամրագրում է կրթության բնագավառում պետական քաղաքականության սկզբունքները՝ բուհերի ինքնավարության առնչությամբ ամրագրելով «ողջամիտ» եզրույթը, դրանով փորձ է արվել բացահայտել պետության եւ բուհի՝ կրթության բնագավառում

ծավալած գործունեության շրջանակները, **յոթերորդ**՝ օրենսդիրը, սահմանելով «Կրթության մասին» ՏՏ օրենքի 5-րդ հոդվածում «Կրթության բնագավառում պետական քաղաքականության սկզբունքները», դրանք դիպել է որպես մեկ միասնական փոխկապակցված համակարգ, որոնք ամբողջական են դառնում միայն իրենց միասնության մեջ, եւ որոնցից ոչ մեկը չի կարող կրել բացարձակ բնույթ եւ յուրաքանչյուրը կոչված է փոխլրացնելու մյուսներին՝ սպեղծելով ներդաշնակ ամբողջություն: Գործնականում, սակայն, «Կրթության մասին» եւ «Բարձրագույն եւ հեթբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՏՏ օրենքներով օրենսդիրը փորձել է ոչ հստակ կանոնակարգվածությամբ ուրվագծել բուհերի վարչական, ֆինանսական, կազմակերպչական եւ ակադեմիական ազատությունների սահմանները:

Սահմանադրական դատարանը համամիտ է այն մտրեցմանը, որ բուհերի ողջամիտ ինքնավարությունը չի ենթադրում բուհերի բացարձակ անկախություն: Բուհերի ողջամիտ ինքնավարության շրջանակները պայմանավորված են որակյալ կրթություն ապահովելու նպատակով կրթության բնագավառում պետության՝ օրենքի հիման վրա իրականացվող քաղաքականության շրջանակներով: Ուստի սահմանադրական դատարանը հիմնավոր չի համարում, որ «Կրթության մասին» ՏՏ օրենքի 5-րդ հոդվածի դրույթներում առկա է իրավական անորոշություն: Միաժամանակ, **ՏՏ սահմանադրական դատարանը կիսում է դիմողի մտահոգությունն այն մասին, որ վեճի առարկա օրենքներում ձեւակերպումներն առավել մեծ չափով կարող էին համապատասխանել իրավական որոշակիության սկզբունքին եւ երկիմաստություն չառաջացնեին: Սակայն այդ երկիմաստությունը դեռեւս փորձ չի արվել հաղթահարել օրենքի միատեսակ կիրառման շրջանակներում, իսկ մեկնաբանությունները հայեցողական բնույթ ունեն: Այդուհանդերձ, օրենքի նորմերի համադրված վերլուծությունը վկայում է, որ դիմողի մտահոգության շրջանակներում, օրենսդրական բարեփոխումների խնդրի առկայությամբ հանդերձ, առկա չէ սահմանադրականության խնդիր:**

Սահմանադրական դատարանը հիմնավոր չի համարում «Բարձրագույն եւ հեթբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՏՏ օրենքի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետում ամրագրված՝ «ուսումնական գործընթացի կազմակերպում» հասկացության իրավական անորոշության վերաբերյալ դիմողի փաստարկներն այն պարճառաբանությամբ, որ նույն օրենքի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետում բուհերի դիմորդների ընդունելությունը փարանջարված է ուսումնական գործընթացի կազմակերպումից:

Բացի նշվածից, սահմանադրական դատարանը նպատակահարմար է համարում արձանագրել, որ «ընդունելության կազմակերպում» եւ «ընդունելության քննությունների կազմակերպում» արտահայտությունները չեն կարող ունենալ միեւնույն բովանդակությունը, իսկ միասնական, կենտրոնացված եւ ներբուհական ընդունելության քննությունների կազմակերպումը եւ անցկացումն այլ կառույցների կողմից՝ կոչված է սոսկ նախապեսելու թե՛ պետական, թե՛ ոչ պետական բուհերում ըստ բակալավրի կրթական ծրագրով ընդունելության քննությունների կազմակերպման, անցկացման ներդաշնակ չափանիշներ՝ սահմանելով որակի այն նվազագույն շեմը, որից ցած հնարավոր չէ երաշխավորել համապատասխան մասնագիտություններով բարձրագույն կրթություն փրամադրելու անհրաժեշտ նախադրյալները: «Կրթության մասին» ՏՏ օրենքի 5-րդ հոդվածի եւ «Բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՏՏ օրենքի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի դրույթները բուհերի համար չեն առաջացնում ընդունելության համար հավելյալ չափանիշներ կամ պահանջներ սահմանելու որեւիցե խոչընդոտ՝ դրանով իսկ երաշխավորելով համապատասխան բուհի ինքնավարության անքակտելիությունը:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Նայաստանի Նանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Նայաստանի Նանրապետության օրենքի 32-րդ հոդվածի 1-ին եւ 2-րդ կետերով, 60-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 63, 64 եւ 68-րդ հոդվածներով, Նայաստանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. «Կրթության մասին» ՏՏ օրենքի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասով եւ «Բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՏՏ օրենքի 14-րդ հոդվածի 5-րդ մասով, ինչպես նաեւ Նայաստանի Նանրապետության կառավարության 2012 թվականի ապրիլի 26-ի թիվ 597-Ն որոշման մասով գործի վարույթը կարճել:

2. «Կրթության մասին» ՏՏ օրենքի 5-րդ հոդվածի եւ «Բարձրագույն եւ հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին» ՏՏ օրենքի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի դրույթները համապատասխանում են Նայաստանի Նանրապետության Սահմանադրությանը՝ սույն որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումների շրջանակներում:

3. Նայասրանի Նանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՆՈՂ

Գ. ՆԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

24 հունվարի 2014 թվականի
ՍԴՈ-1136